

Doen en ervaren; mogelijke opdrachten zijn: vraag een plekje in de schaduw als je bij de receptie van de camping komt, haal bloemen voor je oma in de winkel of vraag in het postkantoor hoeveel er op je ansicht moet

CPS begeleidt realisatie taaldorp

Taal als doevak

CPS begeleidt taaldocenten bij de opzet van een taaldorp. Gespreksvaardigheid oefenen in een buitenlands dorp. Wat komt er allemaal bij kijken?

Stel je voor dat de gymzaal, de hal en de aula worden omgebouwd tot een bloemenwinkel, een grensovergang, een spreekkamer, een politiebureau, een dierenartspraktijk, een café en een camping. Ergens in het buitenland. Er staat een telefooncel en aanwijsbordjes in Engels of Duits geven aan waar je wat kunt vinden. Docenten, of misschien native speakers en studenten van een hogeschool in de regio, zijn bloemist, arts, politieman of campingbeheerder. Leerlingen lopen in groepjes met een rolverdeling rond. Ze vormen bijvoorbeeld een gezinnetje of zijn met een paar vrienden op stap. Bij de winkel onderhandelen ze in het Engels. “Twintig cent tekort, maar ik vind dat boeket zo mooi.” Ze komen bij de douane met hun paardentrailer en moeten vergunningen laten zien. Of ze melden zich bij de politie: “mijn mp3-speler is gek, wat nu?” Veel bedrijvigheid en veel gepraat. Dat is het beeld van een taaldorp. De aanpak is niet nieuw. Het idee kwam midden jaren 60 op toen de Volksuniversiteit in Amstelveen veel cursisten had die zich snel in het Spaans wilden redden. Nu groeit de populariteit van de taaldorpen in het voortgezet onderwijs. Want, oordelen veel docenten die het uitgevoerd hebben, het is spannend, prikkelend, echt en tegelijk heel veilig. Voor buitenlands taalgebruik is er vaak een faaldrempel. Hier kun je leerlingen die drempel overhelpen. Bovendien is juist gespreksvaardigheid lastig in de dagelijkse onderwijspraktijk. Overige vaardigheden kunnen er gemakkelijker geoefend en getoetst worden.

Bang

Maartje Visser en Geraldine Brouwer, consultants bij CPS, zijn in juni 2008 gestart met een project bij De Groenstrook, een vmbo-vestiging van het Welantcollege in Aalsmeer. Daar hadden taaldocenten belangstelling getoond voor de activerende aanpak van taaldorpen. Visser werkte bij het CPS Talencentrum aan de opzet van een virtueel taaldorp. Brouwer heeft bij CPS projecten in het groen onderwijs gedaan. Zo'n taaldorp is er niet 1-2-3. Of zoals de publicatie van het Expertiscen-

Europees Referentiekader voor talen

Kerdoelen en eindtermen voor taalonderwijs zijn sinds augustus 2007 gekoppeld aan het Europees Referentiekader (ERK). Dit ERK beschrijft wat leerlingen moeten kunnen en kennen. Er worden verschillende beheersingsniveaus onderscheiden voor productieve taalvaardigheden (schrijven en spreken) en receptieve vaardigheden (lezen en luisteren). Het ERK onderscheidt spreekvaardigheid en gespreksvaardigheid. Bij de laatste, waar taaldorpen op insteken, zijn luisteren en spreken nauw verweven.

trum MVT (moderne vreemde talen) luidt: ‘een taaldorp spreekt niet van zelf’. Tijdens een eerste teambijeenkomst in Aalsmeer werden vragen beantwoord zoals: wat houdt het taaldorp hier in (drie dagen in juni 2009)? Voor welk leerjaar gaan we aan de slag (de onderbouw)? Met welke talen (Nederlands, Engels en Duits)? Wat is ervoor nodig (onder meer opdrachten, afstemming binnen school, beoordelingscriteria, decor, ondersteuningsmateriaal)?

“Je vraagt bij de start van zo'n project de docenten wat hun gevoel is over wat we gaan doen”, zegt Visser. “Welke kansen en mogelijkheden zie je? Waar ben je bang voor? En wat mag er zeker niet gebeuren? Zo kunnen mensen allerlei dingen van de school inbrengen. En dat heeft effect op hoe we gaan werken.”

Later komen andere zaken aan bod. Past het taaldorp bij aanpak en programma in het talenonderwijs op school? Hoe regel je het met andere docenten? Hoe kun je aansluiting maken met de bovenbouw, bijvoorbeeld met het werkplekleren daar? En zou je een workshop drama aan het taaldorp kunnen koppelen om de situaties realistischer te maken? Ook over situaties en de taalhandelingen moet nagedacht worden. Een opdracht zou kunnen zijn: vraag een plekje in de schaduw als je bij de receptie van de camping komt, haal bloemen voor je oma in de winkel of vraag in het postkantoor hoeveel er op je ansicht moet. Welke taalmiddelen heb je dan nodig?

Zelfvertrouwen

“We kunnen voor de verschillende situaties mogelijk beschikken over decorstukken van een school in Zwolle”, zegt Visser. “Leerlingen werken dan volgens een draaiboek. Zo'n draaiboek heb je wel nodig, want anders krijg je opstoppingen. Ze hebben vaak een soort paspoort waarop je dingen kunt afvinken. Eventueel zijn er parkeeractiviteiten, bijvoorbeeld taalspelletjes. En er zijn opzoekplekken waar ze computer of woordenboeken kunnen raadplegen.”

“De kracht voor deze doelgroep, vmbo'ers, is dat ze moeten doen en ervaren. Op die manier leren ze. In de concrete situaties van het taaldorp merken ze wat ze nog missen om hun boodschap over te brengen. Dat kan een push geven om daaraan te werken.” Want hoe leer je een taal het gemakkelijkste, vraagt ze. Als je weet waarom je het doet. Of, onderstreept Brouwer: “als het in je interessegebied ligt.”

De groepjes mogen niet te groot zijn, want als leerling moet je kunnen praten en als docent moet je kunnen beoordelen. Bovendien moet je je als leerling presenteren en reageren zoals je in de werkelijke wereld zou doen. Dan komen houdingsaspecten aan de orde, sociale vaardigheden en gedrag.

“Die leerlingen hebben talen bijna altijd als een struikelblok ervaren. In deze situatie is het een doevak geworden. Het geeft bovendien zelfvertrouwen als je merkt hoe je jezelf kunt redden. En als je als docent niet een negatieve beoordeling (op fouten) doet, maar benadrukt wat een leerling goed heeft gezegd.”

Maartje Visser (l) en Geraldine Brouwer: “Deze leerlingen hebben talen bijna altijd als een struikelblok ervaren. In deze situatie is het een doevak geworden”

“Het gaat voor hen vooral om communiceren”, zegt Brouwer.

Omarmen

De taaldocenten doen voorbereiding en het taaldorp gezamenlijk. “Dat is bijzonder aan deze aanpak. Docenten vreemde talen werken samen met docenten Nederlands. Er is meer integratie. In de leergebieden kwamen talen ook

wel samen, maar zagen docenten vaak geen kans om samen iets te doen. Nu wel, want het is heel concreet.”

Het gaat heel goed in Aalsmeer, zegt Visser. “We hebben er nu drie ontwikkelbijeenkomsten gehad. Wat me opvalt is dan dat de directeur komt kijken. Dat is een goede stimulans, want het hele traject vraagt wel capaciteit en ondersteuning. Het team voelt dat er

belangstelling is. Het zijn toch pittige dagen voor deze mensen, want ze doen het vaak naast hun normale lestaak.” De docenten ontwikkelen de opdrachten. Ze omschrijven voor hun collega’s hoe je beoordeelt. En ze oefenen met activerende leerplannen waarbij ze leerlingen hun gang laten gaan. “Dat valt vaak niet mee,” zegt Visser. Want komt er wel voldoende uit? Doen leerlingen hun mond open en leren ze voldoende? Daar moeten ze vertrouwen in hebben. Visser gelooft in dergelijke projecten. “Ze zijn vaak een breekijzer om nieuwe wegen binnen de school te bewandelen. En je kunt signalen geven hoe je als team beter kunt samenwerken. Ik geloof ook veel meer in dit soort langere trajecten dan een keertje een bijeenkomst waar weinig van blijft hangen. Je kunt immers niet alles inschatten waar je tegenaan kunt lopen. En het duurt soms even voordat docenten zo’n vernieuwing omarmen.” □

Taal DIGITAAL

Eens per jaar drie dagen taaldorp is niet veel. Maar er wordt ook gewerkt aan virtuele taaldorpen, een soort wereld als in Second Life. Je kunt er in principe altijd communiceren, als er tenminste andere leerlingen aanwezig zijn. Het internet biedt meer mogelijkheden voor spreek-, luister-, lees- en schrijfvaardigheid. Bijvoorbeeld YouTube. Wil je zo op school ‘echt taalgedrag’ laten zien, dan vraagt dat een goede internetverbinding en een beamer. Kijk ook naar voorbeelden van taaldorpen op www.cps.nl/talencentrum/gespreksvaardigheid (bronnen), naar wrts.nl (woordjes) of ‘Echt wel: talen BBL!’ in het CPS Talencentrum.